

Nr 165.

Av herr **Lindhagen**, *angående grundlagsändring i syfte att befästa publicitet i utrikespolitiska förhandlingar och avgöranden.*

I en tidigare framställning¹⁾ har uttalats den uppfattningen, att exempelvis de grundlagsändringar om riksdagens medverkan i utrikespolitiska angelägenheter, som vid denna riksdag vunnit slutligt godkännande, måste anses såsom en obstruktiv författning, karakteristisk för makulaturismens tidevarv. Då frågan första gången förekom till grundlagsenlig behandling vid 1919 års riksdag, ägnades ur denna synpunkt åtskilliga betraktelser åt det framlagda regeringsförslaget i ämnet²⁾. Dessa gingo därpå ut, att den tidigare med ganska mycken ståt förbådade demokratiska reformen sammansmultit till ett utrikespolitiskt envælde åt partiernas ledare och deras förtrogne i form av ett utvidgat statsråd med Konungen även där som ordförande. Kring detta concilium reste författningen en mur, som skyddade avgörandena tämligen från beskådande och inflytelse av folket såväl som dess representanter i riksdagen. Sekretessen blomstrade dessutom både i motiv och förslag lika mycket som tillförne.

Vad som påkallar betänksamhet är således först *författningens ljuskygghet*. I det betänkande, som ligger till grund för densamma, är de utrikespolitiska frågornas underbart »säregna» och evinnerligt »grundlag» natur det genomgående temat i motiveringen. Sekretessen framställes fortfarande i själva verket såsom en ofrånkomlighet, om än det medgivande förekommer i motiveringen, att det bör lyftas något på den. Kriget har icke förmått påverka denna, såvitt jag förstår, efterblivna tankegång i vår avlägsna vrå. Förslaget var ett uttryck för den klokskap, partiväsendet förmått tillägna sig i vårt land under tiden närmast före krigsutbrottet.

Föga gott kan väl framväxa ur ett sådant skattande åt fördomarna och våra maktinstinkter. Så länge man ej tillåter solljuset att belysa våra allmänna angelägenheter, komma vi fortfarande att få leva i mörkret,

¹⁾ Motion nr 153 år 1921 i första kammaren.

²⁾ Motion nr 224 år 1919 i första kammaren.

utsatta för dess gärningar. Såvida vår regering och dess nya adjunkter från partiernas spetsar ej ämna driva kabaler på det gamla sättet, bör en var kunna med vanlig eftertanke förstå, att i den nya utrikespolitik, som skall skapa en internationell ordning byggd på rätten, ingenting bör kunna eller få förekomma, som ej tål och förtjänar att diskuteras öppet inför hela världen.

I denna punkt står folkens förbunds ledning till och med före den svenska utrikespolitiken. Konferensen i Paris föreslog undantagslöst offentliggörande av traktater, och i grundstadgarna för nationernas förbund inflöt en sådan bestämmelse. De svenska kommitterade åter anmärkte då att ett sådant publicerande kunde i vissa undantagsfall föranleda obestridliga vådor och olägenheter.

Nationernas förbunds första församling i Genève i slutet av 1920 antog följande resolution: »Rådet anmodas att taga under övervägande möjligheterna att i vidare omfattning säkerställa bringandet till offentlighetens kännedom av sina överläggningar och beslut». Den svenska kommittén åter, som skulle förbereda Sveriges deltagande i nämnda församling, lät regeringen hölja sina fyra förslag till ändringar i folkförbundets författning med sekretess. Först genom ett telegram den 19 augusti 1920 från London fick svenska allmänheten kännedom om, att de nordiska regeringarna ingått med detta förslag.

De instruktioner, som på kommitténs förslag skulle av regeringen lämnas rörande de svenska ombudens ställning till församlingens ordinarie program, höllos också hemliga, och försöken att få någon kännedom om dessa säkerligen icke synnerligen märkvärdiga instruktioner misslyckades inför de slutna läpparnas hemlighetsfullhet. En petition inlämnades till regeringen i anledning härav med hemställan, att alla de förslag, beslut och instruktioner, som från svensk sida utfärdades för Sveriges deltagande i förenämnda delegeradeförsamling, måtte frigöras från den gamla sekretessen och snarast möjligt publiceras till kännedom och begrundande av det svenska folk, vars öden skola länkas av desamma. Denna framställning lämnade regeringen i konselj utan avseende. Nu har nyligen publicerats en blå bok innefattande resolutioner och vissa andra aktstycken, sammanställda av den svenska delegationen i församlingen. Denna berättelse lämnar emellertid, såvitt jag kunnat finna, ej någon fullständig och klargörande framställning, hur de svenska delegerade ställt sig vid avgörandet av de särskilda frågorna. Denna för svenska folket intressanta upplysning bör dock icke saknas.

Den andra blottan, så vitt jag förstår, i de nya grundlagsbestämmelserna äro som sagt deras *tämligen fullständiga åsidosättande av det*

svenska folkets och dess riksdagsrepresentanters individuella rätt till upplysning, initiativ och medbestämmanderätt i utrikespolitiska frågor. Detta är ett vidlyftigt kapitel, som närmare behandlats i den förutnämnda framställningen vid 1919 års riksdag. Sällan har i någon officiell framställning framlyst en så oförtydbar ringaktning för de menige, som avspeglar sig i det svenska kommittébetänkande, vilket föranlett den nu genomförda »parlamentariska kontrollen på utrikespolitiken».

Det betonas i motiven ock »den relativt ringa sakkunskap i utrikespolitiska frågor, som i allmänhet varit till finnandes hos flertalet parlamentsledamöter». Gent emot detta påstående och med hänsyn till den nu genomförda lagstiftningens beskaffenhet kan verkligen med lika fog åberopas Laotses erinran: »de, som äga den sanna insikten, höra ej till de högt lärde; de, som äro högt lärde, sakna den sanna insikten». Samma nedblickande framlyser ur den utsökta bestämmelsen, att utrikesnämndens ledamöter »böra visa största varsamhet i avseende å meddelande till andra», och den lika karakteristiska antydningen i motiveringen, att detta samråd utåt bör inskränkas till »inom det politiska livet erfarna personer». Hur detta godtycke kommer att utfalla, kan vem som helst mycket lätt fatta: En ganska stor frispråkighet inom vänskapskretsen och med trogna eftersägare och en högtidligt avvisande tillknäppthet gent emot alla andra.

Detta är den upplysningens och världsbefrielsens väg, som består vårt stackars folk av dess egen demokrati. Trots upphovsmännens redbarhet, goda avsikter och samvetsgrannhet, måste det dock ut sägas, att landet så vitt jag förstår i utrikesfrågor fått i grundlagen inskriven en självgod kottieripolitik och en övernervös skuggrädsla för allt och alla.

En dylik lagstiftning har ingen rätt att fordra någon synnerlig respekt. Det är en plikt snarare att oavlåtligt söka bryta dess förtryck över och ringaktning för hela det svenska folket. Med denna uppfattning borde erinringarna mot den enligt min mening förfelade reformen helst ske sammanhängande i en motion. Då det emellertid under den nuvarande parlamentariska ledarepolitiken visat sig ogörligt att vinna uppmärksamhet ens för någon enda detalj, ifall målet ställes högt, nödgas jag utbryta några detaljer uti särskilda motioner för att sålunda vid avgörandet åtminstone kunna erhålla proposition på var sak för sig. Alla hithörande frågor har jag tyvärr ej hunnit behandla.

Uti denna motion göres sålunda ett yrkande beträffande andra stycket i § 54 regeringsformen, som lyder sålunda: »Ministern för utrikesärendena skall i början av varje riksdag och sedermera så ofta

omständigheterna det föranleda lämna nämnden en framställning av de allmänna utrikespolitiska förhållanden, som kunna för riket erhålla betydelse.» Detta lagrum, som gör nämnda framställning till ett hemligt meddelande endast till några få personer i riket, kan lämpligen begagnas för att i grundlagen införa det till och med av nationernas förbunds första delegeradeförsamling väckta kravet om publicitet i alla utrikesfrågor. Även annan plats kan ju vara tänkbar. Skulle tredje stycket i nämnda § ej utgå, såsom i annan motion kommer att ifrågasättas, bör detta andra stycke i sin förändrade lydelse sättas sist under § 54.

Det hemställes alltså:

att riksdagen ville för sin del besluta, att § 54 andra stycket i regeringsformen skall erhålla följande lydelse:

»*Regeringen* skall i början av varje riksdag och sedermera så ofta omständigheterna det föranleda lämna riksdagen och allmänheten en offentlig framställning av de allmänna utrikespolitiska förhållanden, som kunna för riket erhålla betydelse.

Alla förslag, beslut och instruktioner, som från svensk sida utgivas för Sveriges deltagande i internationella förhandlingar av skilda slag, ävensom de svenska ombudens ställningstagande till de olika frågorna, skola ock intagas i dessa berättelser. Skulle i något undantagsfall synnerliga skäl tala för, att publicering ej äger rum för närvarande, skall detta med antydan om orsakerna anmärkas i berättelsen och publicering kunna intagas först i någon senare berättelse, när omständigheterna anses tillåta det»,

eller, om detta ej kan bifallas, hos regeringen begära förslag om ett grundlagsstadgande, som befäster publicitet även i utrikespolitiska förhandlingar och avgöranden.

Stockholm den 20 februari 1921.

Carl Lindhagen.